

HERKENNINGSPUNTEN

De inheemse volkeren van Suriname in de 21e eeuw

Blz. 2: Voorkant: Ravi Maurice (zittend, rechts) en zijn oom Nelton Langaman laten hun haar knippen tijdens een ceremonie die het einde van hun rouwperiode inluidt. Het knippen van hun haar symboliseert de afsluiting van de rouwperiode en de start van een nieuw leven.

Blz. 4 / 5: Introductie - Milton Kam

In 2007 heb ik een bijeenkomst van inheemse stammen uit de Verenigde Staten en Canada gefilmd. De dansers waren naar deze pow wow gekomen om met elkaar te wedijveren en hun nog levende erfgoed te vieren. De schitterende caleidoscoop van gezichten, bewegingen en kleuren werd begeleid door zingen en drummen dat geleidelijk krachtiger en indringender werd.

Ik was diep geraakt door het besef dat ik op dat moment voor het eerst de oorspronkelijke bewoners van de Verenigde Staten, mijn geadopteerde land, ontmoette. Ik was dankbaar voor deze diepgaande ervaring, maar mijn opwinding veranderde toen ik een vleugje spijt voelde dat ik nooit deze overweldigende introductie in de inheemse cultuur had gekregen in mijn geboorteland Suriname. Datzelfde jaar, na een langdurige afwezigheid van meer dan twintig jaar, reisde ik voor het eerst weer terug naar Suriname en besloot ik om haar diverse samenleving te verkennen door middel van fotografie, te beginnen met de inheemsen.

Suriname is de kleinste natie in Zuid-Amerika. Het was een kolonie van Nederland tot het onafhankelijk werd in 1975. Ongeveer 80% van haar grondgebied is bedekt met Amazone regenwoud. Vandaag de dag vertegenwoordigen de Surinaamse inheemse volkeren minder dan 4% van de totale bevolking.

Ik wist weinig over dit kleine segment van de Surinaamse gemeenschap, behalve de namen van de vijf stammen die ik op de basisschool had geleerd. Mij werd ook geleerd dat de Caraïben en Arowakken in de kuststreek woonden en dat de Trios, Wayanas en Akoerios in het regenwoud leefden.

Tijdens mijn fotografische reis realiseerde ik mij dat er nog veel meer inheemse stammen zijn, die Suriname als hun thuisland zien. In plaatsen als Kwamalasamoetoe zijn de Trios de grootste inheemse stamgroep, maar er wonen ook mensen van de Akoerio, Apalai, Wai-Wai, Tunayana, Okomoyana, Sikiyana, Mawayana, Maraso, Alamayana, Pireuyana, Sirewu en Saketa stammen.

Ik heb ervaren hoe inheemse rechten worden genegeerd of geschonden. Ontbossing door houtkap, kwikvervuiling door goudwinning en achterbakse landroof zijn slechts enkele voorbeelden van schendingen die enorme gevolgen hebben voor de Surinaamse inheemse gemeenschappen. De staat geeft hen weinig of geen bescherming, laat staan compensatie.

De VN Verklaring over de rechten van inheemse volkeren is op 13 september 2007 aangenomen naar aanleiding van het geweld en misbruik dat inheemse volkeren in het verleden hadden ervaren en ook vandaag nog ondervinden. Suriname stemde ook voor dit belangrijk document, maar tegen het einde van 2018 was de grondwet nog steeds niet gewijzigd om de rechten van de inheemsen, inclusief hun grondrechten op te nemen.

De staat werd door het Inter-Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens bevolen om de collectieve rechten van de inheemse en tribale volkeren op hun traditionele gebieden wettelijk te erkennen. Totdat het voldoet aan de VN verklaring en andere internationale overeenkomsten die de staat Suriname heeft ondertekend, zullen inheemse gemeenschappen in Suriname kwetsbaar blijven. Zonder de wettelijke bescherming van hun collectieve rechten blijven zij achtergesteld ten opzichte van de rest van de samenleving.

Zelfs als hun grondrechten in de grondwet zouden worden erkend, valt het nog te bezien of de inheemse gemeenschappen dan wel worden beschermd tegen ontbossing, vervuiling van hun rivieren en exploitatie van hun grondgebied.

De Vereniging van inheemse dorpschoudeurs in Suriname, VIDS, heeft een leidende stem in de promotie van de rechten van inheemse volkeren, duurzame ontwikkeling en milieubescherming in Suriname. Het werkt aan het versterken van leiderschap in dorpen, het onder druk zetten van de regering om de VN verklaring uit te voeren en het vergroten van het bewustzijn van inheemse rechten bij het publiek.

Voordat ik aan mijn fotografische reis begon, zocht ik advies en begeleiding bij de medewerkers van VIDS. Het had geen betere beslissing kunnen zijn, niet alleen vanwege de toegang die ze me tot de dorpen boden, maar vooral omdat ze me bewust maakten van een aanpak waarbij geïnformeerde toestemming van deelnemers de leidraad werd. Deze aanpak creëerde vertrouwen tussen mij en de mensen die ik fotografeerde, waardoor ik vele onbewaakte momenten kon vastleggen.

Ik geloof dat als we uit een raam kijken, iedereen iets anders ziet. Ramen kunnen ook gesloten blijven, waardoor verschillende inzichten en perspectieven worden uitgesloten en vooroordelen blijven bestaan. Ik maakte van mijn camera een raam waarmee de onbekende inheemse wereld van Suriname zichtbaar wordt gemaakt.

In dit boek komt u momenten van zorgen, werken, aanbidden, leren en spelen tegen. Gemeenschappelijke menselijke ervaringen, die op unieke inheemse manieren worden uitgedrukt. Ik nodig u uit om dieper te kijken, om herkenningspunten te vinden en via deze verbinding te maken met onze gedeelde mensheid.

Blz. 6 / 7: Peleloe Tepoe

Binnen een uur vloog een klein vliegtuigje mij van de hoofdstad Paramaribo naar het Trio dorp Peleloe Tepoe. Het wordt ook wel Tepoe genoemd, wat rots betekent. Dit zou mijn eerste bezoek aan de Trios worden, de grootste inheemse stam die in het zuiden van Suriname leeft. Hier nodigde Anna Natawi mij uit om met haar mee te gaan tijdens het uitvoeren van haar dagelijkse taken, van het bereiden van vis uit de rivier tot het oogsten van cassave-wortels op haar kostgrondje.

Met haar man Jang bezocht ik de verschillende woonbuurten van Tepoe, waar de verschillende dagelijkse taferelen mijn nieuwsgierigheid aanwakkerden. Zo ontmoette ik een oudere man die geduldig pijlen maakte en een vrouw die armadillo-vlees kookte. Ik was verrast om te horen dat ook Wayanas en Akoerios in Tepoe woonden.

Foto: Anna Natawi peddelt haar korjaal (kano) over de Tapanahoni rivier. Ze woont met haar familie in het dorp Peleloe Tepoe.

Blz. 8: Jan Atuwari is net terug van een jacht en visvangst. Zijn vrouw Anna verwijderd een piranha uit zijn visnet, die ze onmiddellijk zal schoonmaken en koken.

Blz. 9: Anna en haar meisjes zijn op weg om cassave te oogsten op haar kostgrond. Cassave, ook wel maniok genoemd, is een belangrijk basisingrediënt voor het inheemse dieet.

Blz. 10: Een traditioneel huis van een Akoerio familie in Peleloe Tepoe. Akoerios kwamen eind jaren zestig in het dorp wonen toen zendingen hen overhaalden om hun nomadisch leven op te geven.

Blz. 11: Jolonti Tamara bereidt pekari-vlees in haar keuken. Een pekari is een varkensachtig dier dat in Suriname bekend staat als pakira. Jolonti is lid van een kleine Akoeryo gemeenschap die leeft tussen de Trios van Tepoe. Sinds hun

aankomst in dorpen zoals deze, zijn ze vaak gedegradeerd tot een lagere sociale status en hebben ze hun eigen taal grotendeels verloren tijdens het assimilatieproces.

Blz. 12 / 13: Alalapadoe

Amerikaanse zendelingen kwamen in de tweede helft van de 20ste eeuw naar Suriname, na te hebben gewerkt onder de Wai-Wai stam in Guyana. Met de hulp van bekeerde Wai-Wais overtuigden ze de Trios, die in verschillende nederzettingen in Zuid-Suriname woonden, om zich in Alalapadoe te vestigen aan de bovenloop van de Koeroeni kreek, een zijtak van de Sipaliwini rivier. Dit maakte het gemakkelijker voor de zendelingen om gezondheidszorg en onderwijs aan hen te bieden en het evangelie te prediken. Met de groeiende bevolking werden natuurlijke hulpbronnen te beperkt om iedereen te voeden. De zendelingen en alle inwoners verlieten daarom Alalapadoe en stichtten het dorp Kwamalasamoetoe langs de Sipaliwini rivier. Toen ook Kwamalasamoetoe overbevolkt raakte, keerden sommige mensen terug naar Alalapadoe. Vandaag de dag staat het dorp Alalapadoe in Suriname bekend om haar productie van paranotenolie.

Ik was in Alalapadoe toen een nieuwe basisschool werd gebouwd, gefinancierd door NGO's. Het vinden van fondsen voor dergelijke projecten is een uitdaging, maar het aantrekken van leerkrachten om in deze afgelegen dorpen te werken is nog moeilijker. Er zijn succesverhalen in dorpen zoals Tepoe en Apetina, maar veel afgelegen gemeenschappen hebben nog steeds geen schoolgebouw of geen gekwalificeerde leraren. Lager onderwijs is verplicht, waardoor veel gezinnen hun kinderen moeten laten wonen bij familieleden in andere dorpen die wel een basisschool hebben.

Middelbare scholen zijn alleen te vinden in de kuststreek van Suriname en voor studenten die in het binnenland wonen is dat te ver om te reizen. Om naar de middelbare school te gaan, moeten zij hun dorp verlaten om in de hoofdstad te gaan wonen.

Foto: Jongens in Alalapadoe spelen een potje voetbal op de landingsbaan voordat het te donker wordt.

Blz. 14: Mannen uit Alalapadoe gebruiken lokaal geogst hout en gedoneerde materialen ingevlogen vanuit Paramaribo om een basisschool te bouwen. Dit project werd gefinancierd door Nikos, een NGO in Suriname.

Blz. 15: Studenten letten op terwijl Arnold Arupa hen instrueert in het Nederlands, de officiële taal van het onderwijssysteem in Suriname. Als directeur van de Kananoë basisschool in Apetina is hij zich bewust van de educatieve hindernissen waarmee inheemse kinderen worden geconfronteerd. "Ik wil een rolmodel zijn en een voorbeeld van wat ook zij kunnen worden. Ik wil dat ze hun cultuur en taal blijven waarderen en ontwikkelen." Arnold gebruikt in zijn werk voorbeelden uit de Wayana cultuur. Als een leerboek een bus gebruikt om een punt te maken, gebruikt hij in plaats daarvan een kano als voorbeeld. "Ik ben op zoek naar herkenningspunten en dat helpt enorm."

Blz. 16: Studenten in Apetina spelen een potje dammen tijdens de pauze. Ze dragen het verplichte nationale schooluniform van basisschoolleerlingen. Voortzetting van hun opleiding na de lagere school betekent dat ze naar Paramaribo moeten verhuizen. Voor kinderen zoals deze jonge Wayanas duurt het even om te integreren in het leven in de grote stad, waar heimwee en zorgen over de kosten van levensonderhoud hun tol eisen.

Blz. 17: Een jongen pakt zijn tandenborstel en tandpasta na een verplicht dutje in de jongensslaapzaal van het Christoforus Internaat in Paramaribo. Dit internaat werd gesticht door de katholieke congregatie Broeders van Tilburg. Ongeveer 80 jongens en meisjes uit inheemse en marron

gemeenschappen in het binnenland krijgen hier onderdak en begeleiding, terwijl ze voortgezet onderwijs volgen.

Blz. 18: Kelestina Merenke en Thelma Ajamaka harken het terrein van kindertehuis Koesikwarano aan. Dit kindertehuis in de buurt van Paramaribo biedt onderdak en begeleiding aan jongeren uit het binnenland terwijl ze naar de middelbare school gaan. Het zeer gestructureerde schema begint vroeg in de ochtend met ontbijt en gebed, gevolgd door school, lunch en een rustperiode. Huiswerk en spel vormen de rest van de dag gevolgd door avondeten en bedtijd. De kinderen zijn verdeeld in verschillende groepen die om de beurt huishoudelijke taken uitvoeren. Na jaren dienst werd Koesikwarano, wat rust en vrede betekent, gesloten vanwege een managementgeschil. Dit illustreert het kwetsbare karakter van dergelijke liefdadigheidsinstellingen waar inheemse jongeren sterk afhankelijk van zijn voor hun middelbare school.

Blz. 19: Middelbare scholieren die in Koesikwarano wonen, bekijken hun aantekeningen in afwachting van de schoolbus naar Paramaribo. Veel jongeren zoals zij komen uit verafgelegen dorpen als Kwamalasamoetoe en Apetina. De kosten verbonden aan inschrijving in het kindertehuis worden vaak betaald door liefdadigheidsinstellingen en stichtingen, en indien mogelijk door hun eigen familie.

Blz. 20 / 21: Kerst in Kwamalasamoetoe

Midden jaren 70, toen Alalapadoe te klein werd voor de Trios en zendelingen om in te wonen, verhuisde men naar een andere locatie langs de Sipaliwini rivier. Daar werd Kwamalasamoetoe opgericht, wat bamboe zand betekent. Het belang van het christelijk geloof hier is merkbaar in de grootte van het kerkgebouw en diens ligging in het hart van het dorp. Lessen uit de evangelie worden via luidsprekers in het dorp verkondigd, samen met algemene mededelingen. Tijdens de kerstfestiviteiten worden veel inheemse tradities echter nog steeds geëerd en op de meest spectaculaire manier uitgevoerd.

Foto: Een luchtfoto van Kwamalasamoetoe, de grootste inheemse nederzetting in het zuiden van Suriname. Het is het culturele en politieke centrum van de Trios in Suriname, en de thuisbasis van hun belangrijkste leider, stamhoofd Ashongo Alaparoe.

Blz. 22: Meisjes oefenen kerkliederen terwijl ze worden begeleid door leden van hun band, wiens elektrische instrumenten zijn aangesloten op batterijen die door zonne-energie worden opgeladen.

Blz. 23: Aiseja Toeroemang, een predikant van de kerk in Kwamalasamoetoe, laat zijn lichaam beschilderen op de avond voor Kerstmis.

Blz. 24: Predikant Aiseja vermaakt de kinderen, terwijl het lokale vrouwenkoor kerstliedjes zingt in de Trio-taal.

Blz. 25: Granman Ashongo Alaparoe, met bril, neemt deel aan een energieke dans met zijn gemeenschap. De naam granman, wat stamhoofd betekent, is afgeleid van het woord gaanman in de Ndyuka-taal. Ndyuka is een van de marron talen die in Suriname wordt gesproken.

Blz. 26 / 27: Kerkgangers zingen liederen op kerstochtend. In 1979 voltooidde de Amerikaanse missionaris Claude Leavitt zijn vertaling van het Nieuwe Testament in Trio. Deze vertaling wordt nog steeds door de kerkgangers gebruikt.

Blz. 28: Rond de middag op eerste kerstdag begeven dorpelingen van Kwamalasamoetoe zich naar de oevers van de Sipaliwini rivier om een terugkerende groep jagers te verwelkomen. De jagers hebben meer dan een week gereisd naar verre gebieden, waar nog steeds wild in overvloed is.

Blz. 29: Jagers en hun gezinnen keren feestelijk versierd terug naar het dorp. Ze hebben voldoende voedsel verzameld om de bevolking van Kwamalasamoetoe tijdens de festiviteiten te voeden.

Blz. 30: Pikuku Kuuruui, links, en leden van zijn jachtpartij nemen deel aan een traditionele dans. Dit vertoon van de inheemse cultuur vormt een interessant contrast met de muziek die op de achtergrond wordt gespeeld. Dit omvat behalve kerstliedjes in de Trio-taal en in Sranan, de lingua franca van Suriname, ook populaire Amerikaanse kerstliedjes.

Blz. 31: Pildas Tawadi is een van de meest veelzijdige mensen van Kwamalasamoetoe. Hij volgde zijn opleiding in Paramaribo en spreekt daarom vloeiend Nederlands en Sranan. Hij geeft les aan de vijfde klas in de lagere school van zijn dorp en is tevens vertaler voor granman Alalaparoe. Daarnaast is Pildas een van de meest enthousiaste voorvechters van het Trio cultuur.

Blz. 32: Remie Koepoeroe legt de feestelijkheden vast in het zonovergoten interieur van de tukusipan, de gemeenschappelijke ruimte in het centrum van Kwamalasamoetoe. De schade aan het grote dak werd veroorzaakt door vuurwerk.

Blz. 33: Een jonge man beklimt een paal in de tukusipan om een zak aan de bovenkant te binden. Als een test van haar behendigheid en moed, zal een jonge vrouw op haar beurt de paal beklimmen om de zak te verwijderen, waarin zich een schild van een grote schildpad bevindt.

Blz. 34: Jawaras Toechtjei, in het groen, staat op het punt zijn tegenstander te verslaan in een spontane worstelwedstrijd. Sporten als voetbal, volleybal en boogschieten zijn een belangrijk onderdeel van de kerstfestiviteiten.

Blz. 35: Dorpelingen kijken toe terwijl Nota Toechtjei zijn pijl op een ver doel richt.

Blz. 36: Kanapunu Tiipie, Justina Sheduwapuung en Winsia Oekimuung vieren Kerstmis in DayGlo-stijl door het schilderen van hun gezichten in fluorescerende kleuren.

Blz. 37: Jimmy Toeroemang, links, en zijn vrienden kiezen uit het aanbod van apenvlees. Tijdens Kerstmis worden verschillende dieren zoals vis, pekari, aap, tapir en vogels gegeten.

Blz. 38 / 39: Een grote jachtpartij vertrekt in gemotoriseerde korjalen (kano's) om voedsel te verzamelen voor de nieuwjaarsfestiviteiten.

Blz. 40: Oranje en paarse slierten sieren de avondhemel terwijl kinderen zich naar huis haasten na het baden in de rivier.

Blz. 41: Soldaten Renio Sheruwapuung en Shodi Akipese begeven zich in de vroege ochtend op het terrein van Aturai Kazerne om de vlag te hijsen. Deze militaire post in Kwamalasamoetoe is vernoemd naar een beroemde Trio krijger. De soldaten zijn gerekruteerd onder de jonge mannen in het dorp. Ze zijn verantwoordelijk voor de bescherming van granman Alalaparoe, en zorgen voor een militaire aanwezigheid in de zuidwestelijke hoek van Suriname in de buurt van de betwiste regio Tigri. Zowel Suriname als buurland Guyana claimen dit gebied.

Blz. 42: De luidsprekers in het dorp verspreiden bij zonsopgang de muziek van predikant Toeroemang. Terwijl hij op een panfluit blaast, wrijft hij met zijn handpalm over het holle schild van een schildpad om een resonerend geluid te maken. Hij gebruikt de luidsprekers om berichten naar de gemeenschap te verspreiden, variërend van algemene aankondigingen tot bijbellessen.

Blz. 43: Granman Alalaparoe schrijft in zijn kantoor de bijstandscheques van de overheid uit, die hij zal uitdelen aan leden van zijn gemeenschap.

Blz. 44: Mewkessede 'Kidoe' Oochpatapo begint zijn ochtend met het weven van een matapi, een rekbare buis die met de pulp van geraspte cassave gevuld wordt en vervolgens uitgerekt wordt om de giftige vloeistof eruit te persen.

Blz. 45: Jonu Djeneninpe, tweede klas leraar in Kwamalasamoetoe, weeft een manari die zal worden gebruikt voor het zeven van geraspte cassave.

Blz. 46: Marin Aj Aj en Rarissa Tujase verzamelen vruchten van de Mauritiuspalm (*Mauritia flexuosa*), lokaal bekend als koi. De vruchten worden gegeten of gebruikt voor sap, terwijl de bladeren van de palm worden gebruikt voor dakbedekking.

Blz. 47: Rierien Ajaj en Amaharoe Jariwana leggen de palmvruchten in een kruiwagen voor vervoer naar het dorp, waar ze zullen worden verwerkt.

Blz. 48: Piai Amashina Oelemaroe is een expert in het medicinaal gebruik van de jungle flora. De komst van zendelingen verminderde aanzienlijk het respect voor de piai, de Sranan naam voor sjamaan. Al vele jaren werkt de Amerikaanse etnobotanicus Mark Plotkin, die mede-oprichter is van het Amazon Conservation Team, nauw samen met Amashina en andere traditionele genezers om de inheemse kennis van medicinale planten te documenteren. Die kennis vormt de basis van het Shaman Apprentice Program in Kwamalasamoetoe, waar Amashina een nieuwe generatie sjamanen opleidt.

Blz. 49: Harianna Seroewapeng vervoert haar kinderen Frasa en Loesma over de met gras begroeide airstrip van Kwamalasamoetoe.

Blz. 50: Shodi Akipese en Lida Koepoeroe baden zich in de Sipaliwini rivier tijdens de schemering.

Blz. 51: De hemel boven Kwamalasamoetoe verkleurt in de vroege avond, het tijdstip waarop de meeste dorpingen naar de rivier gaan om te baden, te socialiseren of klusjes voltooien voordat het te donker wordt.

Blz. 52 / 53: Werk en inkomen

Voor veel inheemsen is Paramaribo hun thuis. Daar ontmoette ik inheemsen die er werken als arts, leraar, kunstenaar, mediamaker of op kantoor. De eco-toerisme sector van Suriname biedt veelbelovende kansen aan inheemse gemeenschappen in de meer afgelegen regio's. Hun tradities en duurzame manier van leven trekt buitenlandse bezoekers aan. In plaatsen als Apetina werden gastverblijven gebouwd om bezoekers te kunnen ontvangen. Plaatselijke bewoners worden door touroperators in dienst genomen als gids, bootman en kok. Enkele reisorganisaties in Suriname zijn nu eigendom en in beheer van inheemse ondernemers. Het promoten van de inheemse cultuur door middel van kunst en handvaardigheden zijn een andere manier om extra inkomsten te genereren. Dans- en muziekkuitvoeringen van culturele groepen geven het algemene publiek een verrijkende ervaring met de inheemse cultuur. Tijdens de Dag der Inheemsen in augustus zijn veel aspecten van het inheemse erfgoed te zien in het centrum van Paramaribo.

Foto: Lokale gids Simian Koewalapun en touroperator Jacqueline Premchand bereiken de top van Tebu Top. Jacqueline brengt toeristen naar Apetina en Simian leidt hen naar de top van deze kale granieten berg. Bezoekers eten en slapen in Apetina en ze kopen vaak lokaal gemaakt handwerk om als souvenirs mee naar huis te nemen.

Blz. 54: In het bos dichtbij Apetina tonen Simian Koewalapun (rechts) en Jacqueline Premchand (tweede van links) een groep Nederlandse toeristen de schors van bitterhout, in Suriname bekend als kwasi bita (quassia amara) dat kan worden gebruikt om de symptomen van malaria te verminderen.

Blz. 55: Nesta Gemin bedient klanten van Tangelo Pastry & Terrace, een populair café in Paramaribo, dat veel toeristen trekt.

Blz. 56: Na zijn opleiding aan de Nola Hatterman Art Academy in Paramaribo ontving Humphrey Tawjoeram een beurs voor een vervolgstudie in Jamaica. Daar werd hij aangemoedigd om zijn inheemse wortels en erfgoed nader te bestuderen. Terug in Suriname begon hij inheemse thema's in zijn werk te verwerken, bijvoorbeeld door objecten voor dagelijks gebruik af te beelden. Hij vervolgde zijn experimenten met intertribale uitdrukkingen door culturele elementen af te beelden, zoals ceremoniële sjaals. Hier pronkt hij met zijn schilderijen in de Readytex Art Gallery, waar hij in 2007 zijn eerste solo-expositie hield.

Blz. 57: Dag der Inheemsen wordt in Suriname elk jaar gehouden in augustus. In het historische Fort Zeelandia, waar de hoofdstad Paramaribo ontstond, kunnen bezoekers als Jennifer Steinberg hun arm laten versieren met een lichaamsbeschildering. Deze wordt hier gratis aangebracht door Alivio Natawi van Pelelu Tepoe.

Blz. 58: Een culturele dansgroep geeft een optreden in de volle Congresshal van Paramaribo tijdens de Miss Kurano verkiezing. Deze schoonheidswedstrijd staat open voor jonge vrouwen met een inheemse achtergrond en is een van de manieren waarop de inheemse gemeenschap haar aanwezigheid in het mozaïek van Suriname's veelzijdige bevolking probeert zichtbaar te maken. De verkiezing vindt plaats op of dichtbij de Dag der Inheemsen van Suriname in augustus.

Blz. 59: Met ingehouden adem bekijken Miss Kurano contestantanten van achter de schermen het optreden van een andere deelnemer.

Blz. 60: Anderen helpen is een eigenschap die van nature in de familie van Zielinska Joerakame voorkomt. Haar moeder, die Zielinska in haar eentje heeft opgevoed, ontving vele onderscheidingen voor haar werk in de gezondheidszorg. In haar inheemse kliniek masseert Zielinska de buik van Jennifer Ando, die zwanger is. Hiermee bereidt ze moeder en kind voor op een soepele bevalling. "Ik doe dit met heel mijn hart", zegt ze. Net als haar moeder vóór haar, is Zielinska ook geëerd met een presidentiële onderscheiding voor haar werk.

Blz. 61: In zijn kliniek in Paramaribo ziet dermatoloog Leslie Sabajo veel verschillende huidziekten voorbij komen, die mensen in de tropen oplopen. Dr. Sabajo spreekt met lof over de traditionele middelen die inheemse en marron genezers gebruiken om bosityaws (cutane leishmaniasis) te behandelen, een huidziekte veroorzaakt door vleesetende parasieten.

Blz. 62: Toen hij solliciteerde bij de luchtvaartautoriteit, kreeg Ewald Barend (links) zijn voet tussen de deur als tijdelijke veldarbeider. In 1975 nam hij deel aan operatie Sprinkhaan, een ambitieus project om zeven landingsbanen te bouwen in het uitgestrekte oerwoud. Ewald heeft toen ervaring opgedaan met landmeten, timmerwerk, radio en veldinspectie. Uiteindelijk werd hij stationschef van vliegveld Zorg en Hoop in Paramaribo.

Blz. 63: Ranny Ebecilio werkt al meer dan 30 jaar bij NV Interfood, een van de grootste conserven- en bottelbedrijven van Suriname. Als voorman is hij verantwoordelijk voor het verpakken en labelen van flessen ketchup en andere geconserveerde producten.

Blz. 64 / 65: Kawemhakan

Kawemhakan, ook wel Anapaikë genoemd, betekent hoge rivieroever in de Wayana taal. Het is de naam van het dorp dat aan de Lawa rivier ligt, welke de grens vormt met Frans Guyana. Deze rivier is een essentiële levensbron voor haar inwoners. Het wordt gebruikt voor vissen, baden, wassen, drinken, koken en spelen.

De natuurlijke schoonheid van deze rivier en haar omgeving staat in schril contrast met de goudwinning die plaatst vindt verder in het zuiden. Hierdoor raakt het water vervuult waar de mensen van Kawemhakan afhankelijk van zijn. Kleinschalige goudzoekers, voornamelijk uit Brazilië, werden door de Franse autoriteiten uit Frans Guyana verjaagd en zijn nu actief in het gebied nabij Kawemhakan. Vervuiling van de rivier veroorzaakt door de afvoer van hun mijnkampen, vormt een grote bedreiging voor de dorpingen. Ondanks hun klachten wordt er weinig gedaan om orde op zaken te brengen in de kleinschalige goudmijnen, waar het gebruik van kwik om goud te winnen heel normaal is. Kwikvervuiling is niet alleen hier geconstateerd, maar ook in andere dorpen zoals Apetina langs de Tapanahoni rivier.

Foto: Een vader steekt de Lawa rivier over om zijn kinderen naar hun school in Frans Guyana te brengen. Omdat Kawemhakan geen basisschool heeft, sturen ouders hun kinderen naar een nabijgelegen basisschool in Twenke, een Wayana dorp in Frans Guyana, waar ze hun lessen in het Frans krijgen. Het wordt een uitdaging voor hen om hun vervolgonderwijs voort te zetten in Suriname, waar de officiële taal Nederlands is.

Blz. 66: Kenny Pelenapin (links) gebruikt een idyllische zandbank in de Lawa rivier als achtergrond voor zijn videoclip. Hij krijgt aanwijzingen van cameraman Marcel Aloike (rechts), terwijl regisseur Tili Ajelatani geluid opneemt.

Blz. 67: Vissers keren terug naar een visplek om hun netten te controleren. Hoewel er een overvloed aan vis is in de Lawa rivier, besmet de goudwinning in de buurt de vis met kwik, wat ernstige gezondheidsrisico's op lange termijn kan vormen voor degenen die ervan eten.

Blz. 68: Esayas Pelenapin verzamelt witte klei uit de bodem van een kreek. De klei wordt gebruikt om handwerk mee te versieren.

Blz. 69: Patil Aliajalamu onderhoudt zijn buitenboordmotor. Gemotoriseerde boten zijn een belangrijk vervoermiddel. Ze worden gebruikt om kinderen naar school te brengen, familieleden te bezoeken en om landbouw, vissen en jagen buiten de directe omgeving van het dorp mogelijk te maken.

Blz. 70: Dosu Pelenapin vaart zijn boot op de Lawa, een van de rivieren die de grens vormt met Frans Guyana.

Blz. 71: Mesalipoen Pelenapin en haar dochter Mekwapoen wassen hun vaat in de Lawa rivier.

Blz. 72 / 73: De vierjarige Arselien Merenke uit Apetina speelt in de snelle stromingen van de Tapanahoni rivier. Zwemmen in de plaatselijke stroomversnelling is een favoriete bezigheid van de kinderen van Apetina. Zij worden al op jonge leeftijd vertrouwd gemaakt met de gevaarlijke stromingen van de rivier.

Blz. 74: Kinderen uit Apetina pronken met hun vaardigheden in het water. In de Tapanahoni rivier waar ze spelen, komen rotsen onder water te liggen wanneer het water stijgt, wat gevaarlijke stromingen veroorzaakt. Bezoekers worden geadviseerd hier niet te zwemmen, omdat er verdrinkingen zijn voorgekomen.

Blz. 75: Andrea Nailoepun, Ayesha Ikinaidoe en Mijamin Koemaja vermaken zich tijdens een pauze van hun huishoudelijke klusjes.

Blz. 76 / 77: Waar een weg is, is er toegang

Wegverbindingen hebben inheemse gemeenschappen toegang gegeven tot werkgelegenheid, gezondheidszorg en onderwijs. Wegen maken het ook gemakkelijker om contact te onderhouden met familie en vrienden. Verjaardagsfeestjes, bruiloften, culturele ceremonies en sportevenementen behoren tot de verschillende gebeurtenissen, die bezoekers van heinde en verre aantrekken, dankzij de wegeninfrastructuur.

Verbeterde toegang gaat ook gepaard met uitdagingen, omdat het ook gemakkelijker wordt voor mijnbouw- en houtkapbedrijven en andere indringers om toegang te krijgen tot natuurlijke hulpbronnen. Deze ontwikkelingen hadden en blijven ernstige gevolgen hebben op inheemse gebieden. Sommige dorpen, zoals Christiaankondre en Langamankondre, hebben de aanleg van een weg naar hun dorp geweigerd. Beide zijn welvarende Kaliña dorpen aan de monding van de Marowijne rivier en alleen per boot bereikbaar. Volgens kapitein (dorpshoofd) Richardo Pané van Christiaankondre zouden deze dorpen niet hetzelfde zijn geweest als een wegverbinding was aangelegd.

Foto: Dorpelingen van Cabendadorp bedekken de naamplaat van het dorp. Het zal de volgende dag officieel onthuld worden, wanneer hun nieuwe dorpsleider wordt ingewijd.

Blz. 78: Ter voorbereiding op de inwijding van haar dochter als de nieuwe dorpsleider van Cabendadorp, besteedt Johanna Simeon de vroege ochtenduren aan het bereiden van cassavebrood en kulsu, gekookte krab, in Sranan ook bekend als krabu patu. Het traditionele eten en drinken, welke wordt bereid voor deze belangrijke dag, wordt aan familieleden gegeven, terwijl hoogwaardigheidsbekleders en andere gasten populaire Creoolse en Javaanse gerechten krijgen aangeboden.

Blz. 79: Jeane Kabenda wordt geflankeerd door haar tante Sawini en Kaliña cultuurkenner Robbins Anoevaritja. Ze voelt het gewicht van haar verantwoordelijkheden als de nieuwe kapitein van Cabendadorp tijdens haar inwijdingsceremonie. Ze woonde meer dan twintig jaar in Miami, VS, waar ze de kost verdiende als verpleegkundige en schoonheidsspecialiste. Ze gaf gehoor aan het verzoek van haar zieke vader om terug te keren naar Cabendadorp en zijn rol als dorpsvoorman van hem over te nemen. Hij stierf kort na haar terugkeer. Enkele maanden voordat ze dorpsvoorman werd, had ze een droom waarin haar vader haar een grote envelop met papieren gaf. "Toen ik wakker werd, besepte ik dat hij zijn rol aan mij had overgedragen", zei ze. "Dat was waar ik aan dacht tijdens de ceremonie. Ik was nog steeds in de rouw, daarom kon ik niet dansen of vrij zijn."

Blz. 80 / 81: David Benschop voert de oorlogsdans uit met de culturele groep Waiono tijdens de inauguratie van Ronald Makosi in Powakka. "Het oorlogslied en de dans herinneren de nieuw gekozen dorpsleider eraan hoe het Lokono volk oorlogen tegen indringers heeft gevoerd. Het herinnert hem eraan waakzaam te blijven voor zijn land en zijn volk", zegt Harold Taweroe (derde van links), de voorzitter van deze culturele groep.

Blz. 82: Conswella Romaloo (tweede van links) neemt een slokje kasiri, een alcoholische drank gemaakt van cassavesap dat men laat fermenteren. Het ritueel maakt deel uit van haar inwijding in de vrouwendansgroep van Waiono, wat 'ons volk' betekent in de Lokono (Arrowakse) taal. Leden van deze culturele groep wonen langs de Sawariweg in de buurt van Paramaribo, maar komen ook uit andere Lokono dorpen zoals Matta, Bernharddorpen en Powakka. Mensen met een andere culturele achtergrond kunnen ook lid worden van deze groep, zolang ze bereid zijn de Lokono cultuur te leren en te promoten.

Blz. 83: Badmeester Orpheo Sabajo houdt de zwemmers in het recreatieoord Wakoeri bij het dorp Powakka nauwlettend in de gaten. In het weekend komen bezoekers uit de stad

naar dit Lokono dorp om te genieten van de natuurlijke omgeving en het donkere, verfrissende water. Wakoeri wordt beheerd door de dorpelingen zelf.

Blz. 84: Een speler overdenkt een uitdaging van een tegenstander tijdens het djoel spel. Zijn doel is om over lijnen te gaan die in het zand zijn getrokken, zonder dat hij wordt aangeraakt door leden van het andere team. Hoewel het beschouwd wordt als een traditioneel Surinaams spel, is djoel mogelijk geïntroduceerd door immigranten uit Indonesië, waar het spel gobak sodor wordt genoemd.

Blz. 85: Fenny Apau uit het dorp Bernharddorpen ontwijkt een tackle van haar tegenstander tijdens een damesvoetbalwedstrijd in Paramaribo. Zij is het oudste en meest ervaren lid van D.V.V. Simeria, wat in Lokono 'afstammelingen van onze voorouders' betekent.

Blz. 86: Patricia (zittend) en Ovilia Sabajo genieten van een middagje haarverzorging in Matta, een Lokono dorp op rijafstand van de hoofdstad.

Blz. 87: Romario van der Bosch maakt zijn huiswerk voordat hij zijn vrienden ontmoet voor hun favoriete sport, motorrijden. Zijn moeder, het dorpsvoorman van Pikin Poika, wilde dat hij administratie en economie studeerde, maar Romario protesteerde. Hij wilde lasser worden, wat hij als echt mannenwerk beschouwde. Hij is nu een gewilde lasser en zijn moeder is enorm trots.

Blz. 88: "Hij gaf me advies toen ik problemen had met de overheid en hij moedigde me ook aan om te blijven vechten voor onze grondenrechten," zegt kapitein Joan van der Bosch over haar oudoom Nicodemus Hoogland. Hij wordt hier afgebeeld in het raam van zijn dorpswinkel, die hij beheerde na zijn pensionering bij de meteorologische dienst.

Blz. 89: Marciano Benito Wirokame produceert houtskool op zijn kostgrond in Pikin Poika. Door een stapel houten stammen met vochtig turf te bedekken, zorgt hij ervoor dat het hout langzaam verbrandt. De productie van houtskool is een lucratieve bron van inkomsten vanwege de populariteit van barbecue-kraampjes langs de weg in Paramaribo.

Blz. 90: Albertina Biswan danst met haar zoon Franklyn tijdens de viering van haar 85ste verjaardag, ruim boven de gemiddelde levensverwachting voor Surinaamse vrouwen. De unieke mix van culturen in Paramaribo komt hier tot uitdrukking. Familie en vrienden worden getrakteerd op Javaans eten en dansen op live kawinamuziek, de populaire Afro-Surinaamse muziekstijl die bekend staat om haar grote percussie sectie.

Blz. 91: De intensiteit van de kawinamuziek leidt ertoe dat Chantal Biswan winti krijgt. Ze raakt in trance door de snelle en ritmische beats van de drums.

Blz. 92 / 93: Net buiten Paramaribo geven Sandra Jeffrey en Berry Arichero elkaar hun eerste kus als getrouwd stel, toegejuicht door familie en vrienden. Sandra werkt voor VIDS, een inheemse organisatie, en Berry werkt als cameraman bij ABC radio- en televisiestation. Hij zag Sandra in een nieuwsbericht over Apoera, waar Sandra vandaan komt. "Hij heeft er alles aan gedaan om contact met mij op te nemen en binnen een paar maanden was hij op de boot om me mee te nemen naar Paramaribo", zegt ze.

Blz. 94: Marciano Jong zit op zijn rivierboot Shanoman. Vroeger onderhield hij een regelmatige verbinding tussen de stad Nickerie en het dorp Apoera, een reis van minstens 13 uur over de Corantijn rivier. Mensen reizen nu via de wegverbinding naar Apoera, dus jaagt en vist hij om de eindjes aan elkaar te kunnen knopen, of bestuurt hij een bus van Apoera naar Paramaribo.

Blz. 95: Rosy Bronne, haar kinderen en haar nichtjes kijken in haar huis naar een Engelstalige Afrikaanse soapserie. Net als vele anderen in Apoera spreekt ze Engels vanwege haar nauwe banden met familieleden die in voormalig Brits-Guyana wonen, dat aan de overkant van de rivier ligt.

Blz. 96 / 97: Epekodono in Galibi

Galibi is de verzamelnaam voor de Kaliña, ofwel Caraïbische, dorpen Christiaankondre en Langamankondre. Hier was ik voor het eerst getuige van een inheems evenement in mijn thuisland. Ik was niet de enige bezoeker. Familieleden en gasten kwamen van heinde en ver om deel te nemen aan deze epekodono, een driedaagse ceremonie die het einde markeert van de lange rouwperiode na de dood van patriarch en dorpsleider Maximilianus 'Max' Langaman. Epekodono is het Kaliña-woord voor pur 'blaka, wat letterlijk 'verwijder het donker' betekent in Sranan, de creoolse taal van Suriname. Het is de laatste ceremonie die de rouwendenden verlost van een strenge gedragscode, waaronder valt het vermijden van overmatig feesten en drinken, afzien van het knippen van haar en zich onthouden van seksuele gemeenschap. Ik ben daarna nog meerdere keren teruggegaan naar Galibi. Deze gemeenschap van ongeveer 800 mensen leeft voornamelijk van visserij en toerisme. De vissers maken nog steeds hun eigen boten, die de ruwe omstandigheden van de Atlantische oceaan kunnen weerstaan. Deze boten zijn ook van vitaal belang voor het vervoer van en naar Galibi, omdat er geen wegverbinding is.

Ik woonde twee grensoverschrijdende vergaderingen van inheemse volkeren in Galibi bij, waar vertegenwoordigers uit Suriname, Brazilië, Frans Guyana en Guyana samenkwamen. Hun doel was om tot een eensgezinde visie te komen en antwoord te geven op de problemen waarmee inheemse volkeren van deze landen worden geconfronteerd.

De Vereniging van Inheemse Dorpschoufden in Suriname (VIDS) en andere Surinaams inheemse organisaties blijven hard werken op zowel nationaal als internationaal niveau voor de wettelijke erkenning van de rechten van inheemse volkeren.

Foto: Sambura-drummuziek weergalmt in het gemeenschapshuis in Galibi, waar leden van de familie Langaman en hun gasten hand in hand dansen tijdens een epekodono ceremonie.

Blz. 98: Monia (links) en haar dochter Shana hebben hun lichamen volledig beschilderd aan het begin van de driedaagse epekodono ceremonie. Hierdoor zijn zij herkenbaar als naaste familieleden van de overledene. Ze zitten op een kaaimanvormige bank genaamd akaremure. Banken zoals deze worden gebruikt tijdens ceremonies, maar worden ook als handwerk verkocht.

Blz. 99: Patriarch Maximilianus 'Max' Langaman wordt herdacht in zang en dans terwijl familieleden en gasten elkaars handen vasthouden en dansen. Veel van de liedjes uitgevoerd door de sambura groep waren gecomponeerd door de overledene zelf.

Blz. 100: Bij zonsopgang op de tweede dag van de epekodono ceremonie nemen leden van de familie Langaman een reinigend bad in de Marowijne rivier, terwijl dorpelingen toekijken.

Blz. 101: Juliana Alima-Anuwaritja, met rode hoofdband, helpt vrouwen van de familie Langaman zich voor te bereiden op een dag van traditionele dans en feest. Ze is lid van de vocale groep die het zingen en dansen begeleidt met traditionele muziekinstrumenten, maar ze fungeert ook als culturele gids en schoonheidsspecialiste.

Blz. 102: Evert Pané haalt zijn visnetten uit het brakke water bij de Tijger Bank, waar de Marowijne rivier uitmondt in de Atlantische oceaan. Het grootste deel van zijn vangst zal

worden gerookt om te bewaren en te verkopen in Saint-Laurent-du-Maroni in het aangrenzende Frans Guyana.

Blz. 103: Lalita Draaibaas wacht op klanten tijdens de zondagsmarkt in Saint-Laurent-du-Maroni. Naast gerookte vis verkoopt ze ook mango's, kokosnoten en palmolie.

Blz. 104: Stephanus Tokoe repareert de kiel van zijn vissersboot op het zandstrand van Christiaankondre. Vissers zoals hij bouwen hun eigen zeewaardige boten, een vaardigheid doorgegeven van vader op zoon.

Blz. 105: Stessy Bidou en andere studenten van Galibi beginnen hun dag vóór zonsopgang met de dagelijkse reis van één uur en drie kwartier naar het stadje Albina, waar zij de middelbare school bezoeken. Het plastic zeil achter Stessy wordt gebruikt als dekking bij regen.

Blz. 106: Als ze niet vissen, helpen Benito Majarawai (links) en Rah-úl (midden) bij het repareren van netten. Veel jongens van Rah-úl's leeftijd leren het werk op jonge leeftijd van hun vader, waardoor een essentieel onderdeel van Galibi's identiteit als vissersgemeenschap in de toekomst kan blijven voortbestaan.

Blz. 107: Granman Ashongo Alalaparoe poseert met een jonge anaconda in de kleine dierentuin van Galibi. Als de belangrijkste leider van de Trios is hij daar om de Derde Grensoverschrijdende Conferentie van Inheemse Volkeren bij te wonen. Hij staat bekend om zijn inspanningen om de economische en sociale achterstand van zijn volk te verminderen. Achter hem staat Selowin Alamijawari, die in 2016 dorpschouf werd van Langamankondre.

Blz. 108: Richardo Pané, dorpschouf van Christiaankondre, vertegenwoordigt de Vereniging van Inheemse Dorpschoufden in Suriname tijdens een paneldiscussie aan de Anton de Kom Universiteit in Paramaribo. Tijdens de discussie die zich richtte op obstakels voor inheemse grondenrechten, uitte hij de behoefte aan meer bewustzijn bij het grote publiek. Hij benadrukte dat zelfs in de grondwet van het land geen enkel artikel spreekt over inheemse volkeren of hun bestaan.

Blz. 109: Tijdens de Derde Grensoverschrijdende Conferentie van Inheemse Volkeren in Galibi bespreekt Ricardo Macintosh van Washabo de voor- en nadelen van een voorgesteld mijnbouwproject in zijn regio. In deze bijeenkomst van inheemse leiders uit Suriname, Frans Guyana, Brazilië en Guyana werken de deelnemers aan het ontwikkelen van een eensgezinde visie en antwoord op de problemen waarmee inheemse volkeren van deze landen worden geconfronteerd.

Blz. 110: Louis Biswane woont een evenement bij van het Permanent Forum over Inheemse Kwesties van de VN in New York. Het evenement is onderdeel van de dialoog met inheemse volkeren op de klimaatop van de secretaris generaal. "Het bijwonen van deze top was erg leerzaam, vooral vanwege de kennis die ik mee terugneem naar de mensen in mijn land", zegt hij. "Suriname is het enige land op het westelijk halfrond dat de rechten van inheemse volkeren niet in zijn wetten erkent. Ondanks het ondertekenen en ratificeren van verschillende internationale verdragen en verklaringen, heeft de staat nog steeds niet voldaan aan zijn plicht om de grondwet aan te passen aan de internationale wetgeving."

Blz. 111: Stanley Hubert Liauw-Angie (midden) leidt het team van de Organisatie van Inheemsen in Suriname (OIS-2) in een gesprek met Dinah Shelton (tweede van links) van de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens, een autonoom orgaan van de Organisatie van Amerikaanse Staten. Ze zijn daar om haar eraan te herinneren dat de inheemse volkeren in Suriname nog steeds wachten op de grondwettelijke erkenning van hun grondenrechten door de regering.

Blz. 112 / 113: Sipaliwini Savanne

Het Trio dorp Sipaliwini Savanne, ook bekend als Sipaliwini, ligt ongeveer 400 km ten zuiden van Paramaribo en is een van de meest afgelegen dorpen in Suriname. Leden van deze gemeenschap reizen vaak naar dorpen in Brazilië. Hun reis voert hen door het open grasland en heuvels van de Sipaliwini Savanne, de plaats waar het oudste bewijs van het menselijk bestaan in Suriname is gevonden.

Ik stak de savanne over met mensen die naar Missão Tiriyo in Brazilië reisden. Onder hen was een man genaamd Kamainia. Zijn waardig voorkomen beviel mij vanaf het moment dat we elkaar ontmoetten. Hij maakte indruk op mij met zijn vaardigheden tijdens het jagen en navigeren in stroomversnellingen, en ik amuseerde hem met mijn onhandig gestruikeld over de savanne, op zoek naar de juiste hoek om hem en de andere reizigers te fotograferen. Later ontdekte ik dat hij een alom gerespecteerde sjamaan en natuurbeschermers is en dat hij degene was die de oude rotstekeningen van de Werehpai-grotten in 2000 had ontdekt. Mensen zoals Kamainia herinneren me eraan dat het unieke erfgoed van Suriname wordt belichaamd door de inheemse volkeren. Het is een erfgoed dat oud is en tegelijkertijd levend, dynamisch en fragiel is.

Foto: Jeosi Ijapawai vaart zijn boot over de Sipaliwini rivier. Jonas Tukoechpë, zijn vrouw, en Alan Tapurani scannen de passerende bomen in de hoop leguanen of apen te spotten, die als voedsel kunnen dienen tijdens de driedaagse reis van hun dorp naar Kwamalasamoetoe.

Blz. 114: Kapitein Ewka Oochpatapo kijkt uit over het uitgestrekte regenwoud terwijl hij terugvliegt naar Sipaliwini Savanne voor een korte pauze van zijn langdurige medische behandeling in Paramaribo, waar hij werd behandeld voor diabetes. Zijn ziekte, waarschijnlijk verergerd door zijn liefde voor zoete frisdranken, werd hem uiteindelijk fataal.

Blz. 115: Punihe Annia wikkelt een zelfgesponnen katoenen draad om haar spoel. Ze gebruikt de draad voor het weven van hangmatten of kleding.

Blz. 116: Melvin Annia laat zijn vingerafdrukken nemen voordat hij zijn bijstandcheque ontvangt van een vertegenwoordiger van het ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting. Als iemand met een handicap heeft hij recht op aanvullende financiële steun.

Blz. 117: Melvin heeft polio, wat betekent dat hij vaak thuis moet blijven. Hij houdt van lezen, waardoor hij een van de slimste jongeren in zijn dorp is geworden.

Blz. 118: Klanten inspecteren de producten die liggen op Raan Tawadi's tafeltje. Informele handel is een manier waarmee hij het broodnodige geld verdient. Hoewel zijn leefwijze voortkomt uit traditie, is deze steeds meer verbonden met de westerse markteconomie en haar waarden.

Blz. 119: Met haar zusje Maridiwsa onder haar hoede, kijkt Fawdileni Paawina toe terwijl Ineda Itimpë het haar van Magletji Meuw verzorgt.

Blz. 120: Arakinauru Jarohkiri, de baptisten predikant van Sipaliwini Savanne, krijgt een helpende hand van dorpingen terwijl hij een balk op het frame van zijn nieuwe kerk bevestigt.

Blz. 121: Jeosi Ijapawai steekt een ondiepe stroomversnelling over in de Sipaliwini rivier op zoek naar stekelrog of sipari, de vis waarnaar de rivier is vernoemd.

Blz. 122: Pekovë Tukoechpe noteert het gewicht van een passagier en haar bagage in zijn logboek op Sipaliwini Savanne's vliegveld ter voorbereiding op een vlucht naar Paramaribo. Vluchten naar zijn dorp komen niet vaak voor en zijn afhankelijk van droge weersomstandigheden, omdat

anders de korte landingsbaan van gras doorweekt is van de regen.

Blz. 123: Een vlucht naar Paramaribo biedt dorpingen de kans om hun vangst naar dierenhandelaren in de stad te sturen. Ze bedekken hun zelfgemaakte kooien om stress te minimaliseren voor de vogels erin. Handel in vogels als de populaire picolet, twa twa, papegaai en parkiet is een van de weinige manieren voor mensen in afgelegen gemeenschappen om extra inkomen te verdienen. Sommige van deze vogels zijn een bekend gezicht in vogelzangwedstrijden in Paramaribo.

Blz. 124 / 125: Vrouwen uit Sipaliwini Savanne reizen van hun dorp naar hun kostgrond om cassave te planten.

Blz. 126: Met hun geweven manden vol cassavestekken lopen vrouwen over moeilijke bospaden om hun kostgrond te bereiken. Smalle boomstammen zijn over een droogliggende kreek geplaatst ter ondersteuning.

Blz. 127: Dorpsbewoners planten cassave op een onlangs schoongemaakte kostgrond die nog enkele jaren zal worden gebruikt totdat de bodem is uitgeput. Nadat de kostgrond wordt verlaten, zal de vegetatie zichzelf herstellen. Deze landbouwpraktijk wordt slash-and-burn genoemd en komt veel voor bij de inheemse volkeren die in het Surinaamse regenwoud wonen.

Blz. 128: Zodra de cassave is geoogst, zullen de vrouwen de schil eraf halen. De zetmeelrijke knolvormige wortel is een essentieel onderdeel van het inheemse dieet en wordt verondersteld al vele duizenden jaren te worden verbouwd. Het kan worden vermalen tot bloem waarvan brood wordt gemaakt. Het sap dat wordt gewonnen uit de geraspte cassave wordt gefermenteerd tot kasiri.

Blz. 129: Kinderen trakteren zichzelf op de pap van geraspte cassave die wordt gelaten om te gisten tot kasiri.

Blz. 130: Pekovë Tukoechpe biedt Maripipe Putona een deel van zijn visvangst aan. De westerse geldeconomie is aanwezig in vrijwel alle gemeenschappen in het Surinaamse regenwoud, maar de oude traditie van delen blijft ook voortbestaan. Mensen jagen samen, werken samen op hun kostgronden, helpen elkaar bij het bouwen van hun huizen en organiseren samen feesten.

Blz. 131: Ouderen van Sipaliwini Savanne gebruiken kaarten en viltstiften om de plaatsen aan te duiden die voor hen belangrijk zijn. Met de hulp van organisaties zoals Conservation International hopen ze deze kaarten te gebruiken om hun grondenrechten te versterken en te vechten tegen claims van anderen op hun grondgebied. Betrekkingen met organisaties zoals deze worden vaak met gemengde gevoelens van welkom en wantrouwen benaderd. Het is vaak moeilijk onderscheid te maken tussen de goede bedoelingen van sommigen en de verborgen beweegredenen van anderen.

Blz. 132: Amar Ipinapë pronkt met een dode sokoisreiger bij terugkeer van de jacht.

Blz. 133: Stefino Tapurani en Robin Tukoechpe zijn nieuwsgierig een dode brulaap aan het onderzoeken.

Blz. 134: Shisedoe Tawadi snijdt de kop van een kolenbranderschildpad af, voordat zij het met de rest van het vlees in een pot kookt. Het holle schild wordt soms gebruikt als een muziekinstrument.

Blz. 135: Pekovë Tukoechpe kijkt opgetogen toe terwijl zijn vrouw het brulapenvlees op hun barbecue controleert.

Blz. 136: Al spelend met zijn pijl en boog leert Stefino Tapurani traditionele jachtvaardigheden, die hij later goed kan gebruiken.

Blz. 137: Kinderen in Sipaliwini Savanne genieten van speelse activiteiten die hen voorbereiden op de fysieke uitdagingen van het leven in het regenwoud.

Blz. 138: Onder een eindeloze uitgestrekte sterrenhemel komen dorpelingen bij elkaar voor een avondje televisie kijken in Sipaliwini Savanne.

Blz. 139: In de ban van buitenlandse beelden en geluiden staart het betoverde publiek naar een tv die werkt op met zonne-energie opgeladen batterijen. Illegale dvd's, meegenomen uit de stad, bieden vermaak variërend van Hollywood titels en Chinese martial arts films tot reggae muziekvideo's.

Blz. 140: Kamainia Paneshekung kijkt opletend voor zich uit naar rotsen en drijfhout. Hij en zijn gezelschap reizen naar Missão Tiriyó in het naburige Brazilië, een reis van bijna drie dagen.

Blz. 141: Oude paden doorkruisen de open savanne van Zuid-Suriname en Brazilië. Archeologen bepaalden dat Sipaliwini Savanne de plaats is waar de vroegste menselijke bewoning van Suriname plaatsvond. Het wordt vandaag nog steeds doorkruist door reizigers. Op deze foto zijn Shisedoe Tawadi (links), Ramona en haar grootmoeder Pasoe Sawewe en Shisedoe's man Kamainja op weg naar een dorp in Brazilië.

Blz. 142: Dankwoord

Met dank wil ik mijn ouders erkennen voor hun liefdevolle steun; mijn moeder Marlene die me heeft geleerd over nederigheid en empathie, en mijn vader Ruben die, ondanks zijn liefdevolle bezorgdheid tijdens mijn reizen, me van harte steunde als mijn chauffeur en logistiek medewerker. De prachtige schilderijen van Paul Woei van inheemse taferelen en de passie van Frans Bubberman voor het Surinaamse binnenland waren inspirerend en invloedrijk in mijn jonge jaren.

Ik ben Loreen Jubitana, Max Ooft, Marie-Josée Artist, Sandra Arichero-Jeffrey en alle andere medewerkers van Bureau VIDS zeer dankbaar voor hun doordachte begeleiding, feedback en vriendschap door de jaren heen. Zonder hen zou de inheemse wereld in Suriname voor mij op een afstand zijn gebleven.

Ik wil vooral mijn respect en dankbaarheid betuigen aan dorpshoofd Richardo Pané van Christiaankondre en zijn vrouw Greta Kiba. Zijn waarschuwendende woorden waren de sleutel tot mijn begrip van het vertrouwen dat ik moest verdienen. Haar gastvrije omhelzing belichaamde dat vertrouwen.

Zonder toegang tot en hulp in de dorpen die ik bezocht, zou mijn werk onmogelijk zijn geweest. Ik ben daarom veel dank verschuldigd aan de volgende mensen: opperhoofd van de Trios, granman Ashongo Alalaparoe; opperhoofd van de Wayanas, Ipomadi 'Miep' Pelenapin; kapitein Aines Japanalu; kapitein Jean Kabenda; kapitein Ewka Oochpatapo; kapitein Wakoessa Reshoede; kapitein Moshesi Sanaupe; en kapitein Margriet Van der Bosch; evenals voormalige dorpsleiders Albertus Biswane, Ronald Biswane, Ramses Kajoeramari en Ronald Makosi.

Voor hun vriendelijke welkom en participatie wil ik dank zeggen aan de gemeenschappen van Alalapadoe, Apetina, Apoera, Christiaankondre, Cabendadorp, Kawemhakan, Kwamalasamoetoe, Langamankondre, Matta, Peleloe Tepoe, Pikin Poika, Powakka, Section, Sipaliwini Savanne en

Washabo, evenals hen die in Paramaribo en omgeving wonen. Zij boden mij een raam waardoor ik een kijk kreeg op hun leven.

Ik wil met name Selowin Alamijawari, Starian Aloewanai, Arnold Arupa, George Awankaroe, Dosu Pelenapin, Henk Sabajo en Pildas Tawadi noemen voor hun begeleiding en vriendschap.

Ik wil in het bijzonder Jeosi Ijapawai bedanken. Ik zal altijd onze reis op de Sipaliwini rivier met plezier herinneren. En zonder de genereuze steun van Amichand Jhauw van Blue Wing Airlines zou ik enkele van de afgelegen dorpen in het binnenland van Suriname niet hebben kunnen bezoeken. Onder de velen die me royaal hun tijd, middelen of advies hebben gegeven, wil ik specifiek vermelden: Peggy Artist, Aspha Bijnaar, Louis Biswane, Ray Blinker, Marisha Boekstaaf, Henk Brandflu, Rosy Bronne, Franklin Burnett, Steven Busropan, Sharda Ganga, Marieke Heemskerk, Noldus Jubithana, Marcia Leter, Zielinska en Henk Matoewi, Raúl Neijhorst, Just Orassie, Kamainia Panashekung, Jacqueline en Eva Premchand, Lilian Reeder, Lucius Romalho, Raan Tawadi, Ela Thier, Annette Tjonsiefat en Arie Verkuil.

Ik ben vooral Harmen Boerboom en Monique Chelius dankbaar voor hun redactionele feedback, die altijd constructief en raak was.

Het is mogelijk dat sommige van de mensen die op deze foto's zijn afgebeeld of die hier worden genoemd, overleden zijn. Ik hoop van harte dat hun familie en vrienden hun opname in dit boek zullen beschouwen als een waardig eerbetoon aan hen.

Veel van de prachtige mensen die ik heb gefotografeerd hebben geduld gehad voor mijn aandrang om de spelling van hun namen te verifiëren, maar in sommige gevallen heb ik het misschien nog steeds verkeerd gedaan. Mijn excuses hiervoor.

Tot slot dank ik mijn lieve vrouw Heleen Westerman, die aan het einde van deze fotografische reis mijn leven is binnengestapt. De strenge feedback die ze me met liefde gaf, bood mij structuur en discipline, terwijl haar aanmoediging en coaching me hielpen het vertrouwen te winnen dat ik nodig had om mijn reis om te zetten in het boek dat u net hebt gelezen.

Blz. 143: In 1987 vertrok Milton Kam van zijn geboorteland Suriname naar New York City, waar hij film studeerde. Hij heeft veel gereisd voor zijn werk als cinematograaf van films, televisieseries en documentaires. Zijn bezoek aan Suriname na een afwezigheid van meer dan 20 jaar heeft zijn liefde voor het land opnieuw aangewakkerd en hem op een pad gezet om de huidige manier van leven van de inheemse bevolking van Suriname te fotograferen. Points of Recognition is zijn eerste publicatie.

VIDS vertegenwoordigt de inheemse dorpshoofden in Suriname en werd in 1992 opgericht na het binnenlandse gewapende conflict. Haar missie is het bevorderen en verdedigen van de rechten van inheemse volkeren, om namens hen te spreken op nationaal en internationaal niveau, en om duurzame ontwikkeling in Suriname te ondersteunen.

Vereniging van Inheemse Dorpschouwen in Suriname (VIDS)
Verl. Gemenelandsweg 18d, Paramaribo - Suriname
infovids@vids.sr, +597-520130

Achterkaft: De vierjarige Arselien Merenke uit het Wayana dorp Apetina demonstreert haar vaardigheden in de Tapanahoni rivier. Het zwemmen in de plaatselijke stroomversnelling is een favoriete bezigheid en haar intieme vertrouwdheid met de onderwater liggende gevaren van de rivier wordt al op jonge leeftijd duidelijk.